

KARL LAURBERG.

Ärgu puudugu kellegil

ELUTARKUSE KOGU

1923.

A. Grigorjewi pär. trükk

:: Narwas. ::

Karl Laurberg.

Ärgu puudugu kellegil
Elutarkuse Kogu

~~11365~~

2.

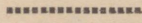
A 6050.

i 15383532

S i f u :

	№
Soomitus	1.
Geskõne	2.
Üleskutsje neiudele ja noortemeestele	3.
Üleskutsje lastewanematele	4.
Wille eest tuleb elus kõige rohkem hoida, et pahandused tulemata jääks	5.
Wida tuleb kõige rohkem tähelepanna, kui kufagile asuda, ehk teenistusesse astuda?	6.
Keda tuleb teenijal rohkem kartma, kas peremeest wõi perenaisi?	7.
Ura kurda oma häda!	8.
Keda tarwis elus tunda?	9.
Kes on meie ihu peremees?	10.
Kelle käest peame meie järele uurima, kui uuele kohale asume ehk astume?	11.
Wida peab igaiüks tähele panema, kui abielusse tahab astuda?	12.
Kas julgere päralt on kõik õnned?	13.
Wiskufuseid inimesi wõib sõbradeks walida?	14.
Kuidas en wõimalik eesmärgile saada?	15.
Wakkimisel kulla wäärtus	16.
Kes on maapeal kõige õnnelikumad?	17.
Aufartus ühes hea sõnaga wõidab wõõra wäe	18.
Wis kaju on kadestusest?	19.
Wis kaju on usudest?	20.
Kehwa õlut, rikka haigus	21.
Kellede juurest meie kõige rohkem tarkust õppime?	22.
Wiskpärafi tarwitawad kõik rahwad uimastawaid jooksiid?	23.
Unustab hoidja, tabab püüoja	24.
Saada koer wägisi metsa, ega ta lindu kodu ei too	25.
Teas tuiskab, saab wälja, ei ole wigagi	26.
Wõõras film on nõid majas	27.
Tundmata waewad	28.
Arenemised linnades ja maal	29.
Wiskufuse iseloomuga saab elust kõige paremine läbi?	30.

Mis asjale see kõik võid hea olla	№ 31.
Mitispärast astub mees- ja nais- kunstnikkudest kõigest kaks prot- senti abielusse?	„ 32.
Keda tabavad tormid ja nooled kõige ehitaks	„ 33.
Astu teele ühes weetilgaga	„ 34.
Mis tähendab: usaldus, ausõna ja lubadus?	„ 35.
Kuidas sellest arusaadakse: wagane wesi, mudane põhi	„ 36.
Miks jätavad meid sõbrad kehwnse korral maha?	„ 37.
Kaks kõwa kivi ei tee italggi jahu	„ 38.
Uuemad rahwa wanadõnad	„ 39.

N° 1.

Soomitus.

See raamatukene mõiks ka lõbusaks ajaviiteks olla noorte koosviibimisel, kus seatakse loosiaumbrite järele igapähele üks elutarkuse õpetus tähendawalt.

Paljudel lähels see raamatukene otsekohe läbilugedes igawaks, kuid seltskonnas jaoks ta mõnelegi tähelepandaw olema ja kasulikka juhatusi jäänawalt meelde kinnitama.

N° 2.

Geskõne.

Auõtatud lugijad!

On teil juhtumisi olnud, koosviibida sõbradega, kus ikka alati wõetakse kõneaineks kedagi arwustada. Kui aga sellest seltskonnast juhtub mööda minema neiu ehk noormees, kes suurema hulga koosviibijatele tundmata, ainult ühele ehk kahele tuntud on. Kui see üks, kes ütles seda möödaminejat hästi tundma, alandawad märkused selle kohta tegi, siis jäi kõikidele põlgaw mulje sellest möödaminejast järele. Kui need tundmatad juhtusid weel teine kord seda möödaminejat nägema, siis waatasid nad ikka teda põlgatusena, nii kuidas see tehtud märkus oli esimese muljena jäänawalt mõjunud. Selle peale ei pööranud aga keegi tähelepanemist, mis põhjusel see alandaw märkus oli tehtud!

Ärgem laskem mitte iseendid eksitada kõrwalistest arwustajatest, waid olgem ise asjatundjad! Kas teie wõite julged olla sellepeale, et arwustajad mitte ei arwusta õiglaselt? Igaüks arwustab oma: tunnete, waadete, oskuse, parteisuse, kaduse, omajasu, ükskõiksuse uhkusega, ehk on inimesi olemas, kes armastawad alati kõlbmata nalja teha, kuid õiglast arwustajat on raske tabada.

Kui teie olete midagi õstnud, siis töötage sellega seni, kuni selguwad asja wead ja headused. Saagem ise õiglasteks asjatundjateks!

Kui teie olete selle käesolewa raamatukese õstnud, siis lugege läbi, otsustage ise asjatundlikult ilma kõrwaliste mõjudeta. Ma usun kindlasti et Teie saate seda raamatukest kallis pidama, mida kõlbab mälestuseks kinkida ehk wõga tarwilikuna tarwitada.

N° 3.

Reiud ja nooredmehed!

Kui Teil juhtub elus, iseäranis noorespõlves, kus kõigil juuremalt osalt terwis korralik, weri karske, jelle tõttu armastuse tundmused liig ägedad, õnnetu armastus ette tulema, see on, et emb kumb wähem armastaja pool külmas ja põlgajaks saab, mille järeldus on, et rohkem armastaja pool kohutawat armukadedust, walu ja wiha tunneb. Tihigi juhtub, et mitmed raskeid teud korda saadawad, nii kui: iseendale surma walmistawad ehk jälle oma „petjale“ raskesti kättemaksawad, ehk jälle kahjulikka lõbusid enda rahustamiseks otsiwad j. n. e. — kuid ärge heitke meelt! Teadke kindlasti kahlemata, et armastus on äritud suguline kirg, mis mõtte närwidega koos töötab. Nii wäga selgeks saab see igale surelikule, et kui see „ihaldus“ saab rahuldatus loomulikult, ehk kui juba wanuse nõrkus käes on, kuhu kaub siis see „iseäralik armastus“! Ärgem saagem mitte kättemaksjateks, waid walige endale uus, kellel wõimalikult sarnadust oleks endise meeldiwaga. Kui sarnaduse leidmine mitte ei peaks õnnetama, siis püüdku unustada põlgajat hoolsa talitamisega töö juures, samuti ka seltskondades käimisega, et mitte mõttenärwid ühes jüdamega ei saaks wapustud, sest need on kallimad, kui üks põlgaja. Ärgu pruukige mitte wiina ega õlut, sest need äritawad pingulolewad närwid veel rohkem üles. Hääks abinõuks on ka see, kui oma põlgajat kunagi enam näha ei saa, siis ununeb ta peagi. Kellel aga wõimalik on, need katsugu enda „armastusi“ rahuldada uutelega kofkuelades. Kellel selleks wõimalus puudub, need püüdku hoolsa tööga unustada. Loomusunnil igatsusest abielusse astuda, ei saa muidugi lahti.

N° 4.

Laste wanemad!

Kui teie olete jelle raske ja kõrge ülesanne eneste kanda wõinud, et järeltulewat põlwe kaswatada, siis ärge unustage ära, et see mitte üks naljatamine ei ole.

Teie peate oma lapsi nii hoollega kaswatama, kui kärner taimetest kaswatab. Kui teie seda mitte ei tee, siis wõite teie oma lastest niisama wähe head loota, kui kärner oma halvasti kaswatud taimedest.

Ärgem jätkew neid kõiki niisugusesse seisukorda, nagu wanasõna tähendab: „Wäikene wõsu ei kaswa juure puu all“. Wanemad, pidage jelle eest hoolt, et teie lapsed igauks lahkus omaette elama saaks, et mitte need jõledad tülid ei korduks, mis wanemate waranduse päraft on olnud. Kui

meie paneme aeda taimed kobarasse, ehk üksteise lähedale kaswama, siis üks ifka teistest jõudsamini kaswab, mille pärast teised alla jääwad ja ära kuiwawad.

Kõigist kõige rohkem tuleb teil seda wanasõna meeles pidada: „Kaswul wigastused, igawesjed mälestused“.

Kui teie lapsed alles hingeliselt ja ihuliselt täiskaswamata on, siis tuleb teil alati seda silmas pidada, et nad ühtegi paha omandust liialdub paljuses kätte ei saaks. Kui näituseks noored inimesed on armastanud kaswamise põlwes, siis ei wõi nad mitte eluetsani teineteist unustada, kui neid saatusse käsi ei lasknud paari elama saada. Weel rassem on inimestel ära harjutada halbu omadusi, nii kui: suitsetamist, wiina joomist, wargust, kaklemist, waletamist j. n. e.

Muidugi leidub siin palju waidlejaid, kes toowad näitusi, kus mees jättis maha; joomise, warguse, waletamise, tubaka suitsetuse jne. Selle kõige wastu ma ei waielse. Kuid niisugusi juhtumisi tuleb harwa ette, ainult iseäraliste tahtejõuliste juures, kes ennast harjutawad unustamise läbi ruttuliselt ajawiitmata kõõd tehes. Siiski näiwad nad selle harjutamisega otjata waewa, mida mitte ei oleks nähtud, kui wanemad oleks kaswamise eas hoolt kannud.

Mitte kudagi ei saa meie seda wanasõna ümber tõugata: „Wanemad on lastele saatus“. Kui palju teekwad wanemad lastele ülekohut sellega, et teadwad küllalt, et nendel on pärandataw parandamata haigus, selle peale waatamata ajuwad nad sellele kõrgele ülesannele — „lastekaswatajaks“.

Vällegi wõib olla tahaks siin keegi tõendama tulla näitustega, kus täiskaswanud inimene ka jooma harjub. Arusaadaw, kui ta juba wiinawaadis ligunes, et tema weri wiinaga täiesti rikutud sai. Tühhi kõik! Neid üffikuid ei paista kufagilt wäljo, kes wanuses raisku lähewad; samuti on ka wanas eas „karsklasteks“ saanud ilmas nii wähe, et neid ei maksa arwessegi wõtta.

Tühja waewa näewad kõik need karskuse seltsid, ehk digemini ütelda „lõbuseltsid“.

Ustugu, kes tahab, aga ainust diget teed siin maailmas wõiwad näidata: Elutargad lastewanemad ja koolid, kus ka südamel haridust silmas peetakse. Aga kui seda mitte ei teha, siis wõib weel miljartisi selleks kulutada, et wangimajasid juurde ehitada, kirikuid, hullumajasid, seltsimajasid suurendada. Kui kõik rahwas karskuse seltside liikmeteks wõtta, siiski jääks kõik tagajärjetaks. „Suurele elujõdele tamme teha on wõimata“.

N° 5.

Mille eest tuleb elus kõige rohkem hoida, et pahandused tulemata jääks.

Kõige kergem on sellest küsimusest aru saada, kui meie seda iseenda meelde tuletame: „Ära tee seda teistele, mida ei tahaks, et teised sinule teekiwad“. Müüd saame meie selgesti aru iseenda käest, mis walus, mis veel walusam. Tundelistele inimestele on kõige walusam, kui neid tagaselja süüta laimatakse. Nad wõiwad kindlasti tõendada, et kui neid peaks löbdama ehk awalikult näkku wõeldakse, siis neil mitte nii walus ei ole, kui nende tundelist hinge salaja laimatakse. Muudugi püütakse seda olati salaja teha, et laimataw teada ei saaks. Wanasõna ütleb: „Kui tahad teisele midagi ruttu teada anda, siis keela oma sõpra etterääkimast“. Kui kusagil kedagi laimatakse tõelisel, wõi mitte tõelisel põhjusel, noh sellest ei oleks midagi, kui ette ei kantaks. Kuigi on kedagi tõelisel põhjusel laimatud, kui siis ettekantakse, siis on laimatawal tõtt like kuulda, — ta otsib warsti kättemaksmist. — Pihisalt: ära tee seda teistele, mida sa ei taha, et teised sulle teewad.

Kui igauks seda tahaks meeles kanda, siis oleks asjad ilmas warsti joones.

See küsimus on iseäranis tähtis naestele.

N° 6.

Mida tuleb kõige pealt tähele panna, kui kusagile asuda ehk teenistusesse astuda.

Kui kusile teenistusesse astuda, siis on kõige tarwilikum nende isandate „iseloomu“ tundma õppida, selle käes walitsemise ning kästimise wõimalus.

Kui meie aga tahame teenija olla, et ainult omi teenistuse kohusid õiglaselt täita, siis ei ole meie veel ühtigi peremehe meelt mööda. — Niisugused teenijad aga, kes mõistawad oma isandate tujude järele tantšida, ei pruugi oma lohuste täitmises kuigi hoolas olla. Kõigil inimestel on see igawene tung sees, et tahaks teisi oma tujude järele tantšima panna.

Kes on Jumalakartlik, see soowiks, et kõik Jumalakartilikud oleks. Kes usmata, tahaks kõiki usmataks teha j. n. e. Teenijad tahaks ka muudugi peremehe oma tujude järele tantšima panna, aga wähesiel see õunestab.

Kellel kultur, sellel käst.

N° 7.

Keda tuleb teenijal rohkem karta, kas peremeest või perenaist?

See on tuhandete teenijate poolt tõendatud, et peremehe wiha ja käsi on kui kõue mürin, mis korb raskatab ühes walguga, aga pärast wiskus ja selge taewis. — Ühtlasi ei igatse nad oma tujude poolehoidjaid nii kui perenaist. Kuigi juhtub eksempli, siis on wõimalik andeks paluda. — Aga teine lugu on perenaestega, kellede wiha on salajane, mida ta tihti kinnikatta püüab. — Kuigi sa oled andeks palunud mitu korda, nõh andeks ei ole ja weel ühtigi saanud.

Naise wiha on lepitamata. Kui jul' on wõimalik oma nais-käskijatega hästi läbi saada, siis meestega ongi läbi saadud.

Kawalate peensuste peale on meestel mõistust $\frac{1}{4}$ vähem, kui naisterahwastel.

Naesterahwad wõiksid endi kawalusega paljugi ilmas ärateha, kui nendel mitte ei puuduks kindlus ja püsivus.

Peremehe, perenaise ja teenija wahkordade tuleb nii leada: perenaine, peremees ja teenija, aga mitte peremees, perenaine ja teenija.

Kes seda küsimust tahab tähele panna, see võib oma teenistuse kohal taura paigal püsida.

N° 8.

Ära kurda oma häda.

Kui teie käsi juhtub halvasti käima. Kui teie tunnete walu ja ahastust, siis ärge kurtke mitte oma sõbradele ehk ülepea nendele, kes teid lähemalt tunnewad, sest nendes ei ärata teie häda mitte kaastundmust, waid parastuse tunnet. Kuigi nad teid hädas aitawad, siis ainult oma-kasu tagamõitel.

On ka olemas inimesi, kellede juures sugulus tunne kaunis suhu-wõetaw paistab olema, sellest wõiks ehk oletada, et juur räägib seda, mida süda soovib. Wõiks ehk wõimalik olla, et need inimesed, kellel weel jugusustunne puhas, rikumata, wõiwad kaastundlikud olla oma sugulaste häda juures, kui seal juures mitte warandusliised wäljawaated ei seu. Iseäranis juur on sugulus-tunne nende naisterahwaste juures, kes sigimatad. Sugu-wõimulised armastawad omi lapsi, aga juguwõimetud omi jugulasi.

N° 9.

Keda tarwis ilmas tunda?

Kui palju on ilmas hoopsejaid, et nad on teiste inimeste läbitundjad. Kas wõib siis neid tarkadeks tundjateks nimetada, kes ainult teiste wigasid tahawad tunda, aga enda wigasi mitte ei taha kuuldagi.

Kes tunnewad iseennast ja teisi, need on juba asjatundjad.

Inimene wõib maailma riikide üle kergesti walitseda, aga iseenda üle walitseda on wist rassem.

Inimesed, kes oskawad enda üle walitseda ja tunnewad iseendid, need kannatawad elus raskuseid poole wähem, kui need, kes arusaamatad, iseendawõimata.

Need inimesed, kes aga mitte ei wõi iseennast tunda, ehk wõita, ärgu pruukigu ühtegi asja ilmas liialdatud kujuk.

N° 10.

Kes on meie ihu peremees?

Meie igäihe ihuperemees on meie waim, ehk mõistus mõtlemisega. Kui hooletud on meie waimud tihti, et nad muretsewad omade teenijate eest rohkem, kui iseenda eest.

Tõsi küll. Bätame oma ihu hooletusesse, nõrked waim ära, peame waimu eest üksi hoolt, sureb ihu ära. Ei saa peremehed teenijateta, ega teenijad peremeheta läbi.

Peremehed, kui nad aga tahawad omi kohtasid kinni pidada, siis peawad karsuma teenijatele enne palga kätte muretseda, siis mis üle jääb, alles enestele.

Just sellepärast ei osteta meil kirjandust, et tarwis läheb kõik raha ihutoidujeks ja riideks. Seda ei tehiks mitte olla, sest waim peab ka toidust jaama.

Kui meie ikka laseme endid waimust waejeks minna, siis ei saa ka meie kuigi kaugele, sest aeg nõuab alati arenemist. Mõtlemise jõus teistest mahajäämisel langeb kõik majandus kokku.

Rüüdsel ajal, kus ilm kõik kurjust, kawalust ja petmist täis on, peab igal inimesel hästi teraw mõistus olema, et kimbatusetest läbi pääseda. Ettemõtlemata wõime meie igal sammul komistada.

Sellepärast hoidke endi waimu üleliigsjete wäsituste ja koormamiste eest! Andke waimule kosutust ja täiendust. Waim ongi see kõik.

Kui meie kõik oma warandused kautame, noh kawal mõtleja wõib nut jälle koguda.

№ 11.

Mida peab igaüks tähelepanema, kusagile uuele kohale asudes.

Ärgem ajagem uuele kohale elama, ehk midagi ettevõtma, ilma koha-peal peenelt järele uurimata asju, mis kaite alla warjatud.

Õitsekoheste isikute käest on raske järele uurida, kellel omakasu silmas seisab. Kõige lähemate naabrite käest, ka tema kõige paremate sõbrade käest ei saa õigust teada, sest need jälle suure kadetuse pärast liialdavad asja.

Kõigi pealt tarmis väljauurida, kes on lähedal elajatest kõige erapooletum omakasu jähis, nende käest saab täpiseid teaduseid. Omakasu ja kadetus on tundmused ilmas, mis kõik kinni katavad — headused ja kurjused. Ettevaatlikul inimesel tuleb elus poole vähem õnnetusi ette.

Tühjast toast ei tõuse ial suits välja.

№ 12.

Mis peab igaüks tähelepanema, kui tahab abieluõhke astuda?

Niisuguseid abieluõhke astujaid on ikka ilmas wiist wähe, kes seda küsimust enne endale ette seab. Suuremalt osalt abieluõhke astujate juures on sundijateks: Meeldiwus, omakasu, paratamatus, ükskõiksus j. n. e.

Õieloomude peale ei panda ke mitte rõhku. Ka just need inimeste õieloomud ongi, mis elus peaosa mängiwad.

Kumbki ei taha teise õieloomude alla paenduda. Wähe on inimesi ilmas, kes arusaawad, et ei wõi kõigil ühejused õieloomud ja waated olla. Seniks, kui noorus ja armastus möllab, ei panda mitte tähele õieloomu wigasid, aga kui juba loobutakse juurest armastusest, ehk kui wanus wähen dab armastuse kirge, koke ei meeldi teise ehk teise waated ehk õieloom.

Kui aga neid waateid ja õieloomusid saab enne paariastumist wõimalikult tähele pandud, siis ei ole see asi nii wäga paha. Wähe on neid inimesi olemas, kes omi waateid ja õieloomu muudab. Sellega siis, kes mitte ei taha arusaada, et kõigil ei wõi ühtemoodu õieloomud olla, see waadaku ette teise poole walimisel, misjugu õieloom temale kohane.

Selle peale ärgu pandagu mitte lootust, et õieloom pärast paendub. Seda paendumist ei luba mitte igaühe sees elutsew „mina“. Endi õieloomu alla wõiwad ainult wõimukandjad orjased sundida paenduma. Kui juba abielus niisugust poliitikat ajama hakatakse, siis on abielu põrgu jällegi wäljas.

Kui abielu rahwaestel õiglased arusaamised elust olemas on, siis ei wõi mingisuguseid õõrumisi tulla.

N° 13.

Kas julgete p^{är}alt on k^õik õnned.

Misjugu ne iseloom on k^õige kohasem, sellest eespool pikemalt.

Tihhi k^õlab rahwa suus leidsõna: „Julgete p^{är}alt on k^õik maailm“ ehk j^{äl}le: „Wali pealehakkamine on enam kui pool w^õitu“. Tihhi kujuneb ikka nii, et julgetel h^ästi lähed. Aga tihhi langewad nad raskesti. Kas ei oleks wast kohasem iseloom ettewaatlik olla? H^ärskuse iseloomuga inimesed astuwad ettew^õtmistele: „Kas õnne w^õi õnnetusi?“ Õnn ja õnnetus on kui üks abielupaar, kes teineteise üle p^üütab walitseda. Abielupaaride keskel kaalub walitsemise w^õim alati naiste poole. Niisama tihhi walitseb õnnetus õnne üle.

Kes abielusse astub ettewaatlikult, ehk midagi ^{är}ilist ettew^õtub ettem^ähtud w^õimalikult, need ei saa mitte nii kergesti õnnetumateks.

Nr. 14.

Misjugu seid inimesi w^õib sõbradeks walida.

Õber on üks ilus ermas nimetus. Igauks tahaks, et temal oleks truud sõbrad, keda tema w^õiks usaldada; kellele w^õiks oma walusid ja ahastusi awalbada; kes ka ühes kaasa tunneks õnnetuste ja õnne korral.

Aga paraku ei leia sõbra keegi. Alusaid sõnu tehakse palju, aga tegudes on k^õik teisi. Õber just ongi see, kes k^õige rohkem r^õõnu tunneb sõbra õnnetuse üle; kes k^õige libedamat kadestust sõbra õnneest tunneb. Õbrus on siis ainult p^üsiw, kui seal ^{är}iline omakas olemas on. Waralistel on ustawaid sõbru küllalt, aga kes kehwa on, j^ätawad k^õik sõbrad maha.

Õbradeks w^õib neid inimesi walida, kelledega ^{är}ilised huwid ühised. Aga teisi inimesi sõbradeks walida, tähendab endale waenlasi walida.

Nr. 15.

Kuidas on w^õimalik eesmärgile jaada?

Kui wäga selge on k^õigil wanadel ^{är}imeestel, kui nad tahawad mõnda uut algajat ^{är}imeesti surmata, et tarwis on tahtejõud surmata. Kui paljud seeläbi langewad, et kaotawad lootuse ning tahtejõu.

„Tahtmine on ka w^õimine“.

Ärge iialgi lootust kaotage enda ettevõtmistes, kuigi teile kavalate poelt kiwa ette meeretatakse. 99 forda võib kaudata, aga tahtejõud olgu wärske. Sadandel forral läheb ikka hästi.

Nr. 16.

Waikimisel kulla wäärtus.

Nii otsjata kalliks peetakse rahwa seas waikimist. Kui palju wõime meie lobisemistega endid kiwsatuseesse kiskuda? Tihti juhtub meil kokkupuutumist niisuguste inimestega, kes olati mõtebes otsiwad, keda wõiks leida petmiseks. Need inimesed on esawad näoilmete tundjad. Kui nad inimeste juures aimawad mõnda wõiwat petta, kohe esinewad sõpradena. Siis uuritawad kavalate kõnebegaga mõndagi saladust wälja. Warsti wõime meie leida, et oleme suurte wõrgutajate wõrgus, kust enam nii kerge lahtisaada ei ole.

Kõige parem on alati igas kohas waikne, salalik ja umbusklik olla. Siis on inimese näoilme saladuses. Aga kui inimene kõneleb ja naeratab, siis on näoilme awalik, siis võib kergesti iseloom awalikuks tulla. Kawalad otsustajad wõiwad kergesti omakasuks numbri peale lüüa.

Nr. 17.

Kes on maapeal kõige õnnelikumad.

Kõige õnnelikumad inimesed on need, kes mingisuguse õnnetuse üle oma südant ei waewa ja külmawereliselt kõige walude peale käega lööwad. Veel on inimesi olemas, kes loodud sellepoolest õnnelikud, et nende mõtlemise jõud niiwõrd näri, et nad ainult ihulisi walusid tunnewad, kuni hingelised walud nendele wõõrad on.

„Wida suurem wara, seda suurem mure“.

Nr. 18.

Mufartus ühes hea sõnaga wõidab wõõra wäe.

„Hea sõna wõidab wõõra wäe“, on wana sõna. Kõik inimeied tahaks, et teised tema wastu head oleks, aga seda ei tuletata keegi meelde, kas ma ise ka teiste wastu heatahtlik olla tahan. Wieie kõik oleme wiist seda tähele pannud, et see inimene wihasstab rohkem, kellel wõimused olemas on. Kuidas seda aru saada? Wõtame näitueks ülemusi, kellel jeadueline ühdimise wõim kääs. Kui nende sundimiste alla kaim alam süüd teeb, siis tunneb ülemus palju ägedamat wiha alama peale, kui alam tunneb, kui

ülemus temale ülelohit teeb. Mitsipära? Just sellepärast, et alamaal on ülemuse vastu auutunne, kuna ülemal alama vastu seda ei ole. Kui aga alamate seas auufartus lõpeb ülemuse vastu mingisugusel isearalisel põhjusel, siis tunnevad alamaid wiisakuseta wiha ülemuse vastu.

See ülemus on alamate hulgas juures wäärtuses, selle vastu auufartust tuntaske, kui see ülemus weel lahket nägu näitab, siis tõstaks alamaid teid pilwedeske. Ülemus, kes aga auufartuse alamate hulgas on kaotanud, olgu lahke wõi mis tahes, see midagi ei aita. Kui aga kehw ilma auufartuseta teiste poolt lahke ja hea on, ka on tühi-paljas waew.

Nr. 19.

Mis kaju pärast on Looja inimesele kadeduse loonud.

Suimeste juures wõib alati tähele panna, et, kui tema enese lähem sõber midagi õnne leiab, siis tunneb tema vastu piirita kadedust. Aga kui ta kuuleb, et tema ülemus midagi suurt õnne wõidab, siis tunneb ta weel suuremat auufartust selle vastu. Kadedusest ei ole juttugi. Suured õnnelised wõidawadki sellega austajaid, et nendel õnnestab alati. Sellepärast ärgu hoobelgu keski oma õnne üle sõbrade keskel, waid püüdku ennast wabandada, kui ei taha, et sõbradest waenlased saaks. Wõimukandja wõib hoobelda alamate hulgas, sellega äratub auufartust, aga omajuguste hulgas ka waenlasi. Sellega siis ei soowiks palju keegi, et kadedaid inimesi ilmas oleks.

Aga ometi on ja Looja igale inimesele ja loomale kadeduse parandanud. Kui meie aga tahame tähele panna, siis on ka kadedusel omad head omandused. Millega ehil ja arendab maailm ennast? Kes on üheks suureks jõuandjaks wõistlusele, kui kadedus? Looja on kõik targasti loonud. Temale on tarkust küllalt olnud loomise töö juures. Rahwaste elu on kui üks suur jõgi, mis waljusti merde woolab. Kui sellele suurele jõele tahetaske tamme ette teha, siis jõeb ta selle warsti läbi ehk otjib uue tee, kust ta ikka loomulikult woolab.

Kui palju tühja waewa näewad meie aja kommunistid sellega, et nad katsumad eluloomuliku läiku takistada. Ka inimesele on Looja ainult piiratud kujul wõimalust annud.

Selgesti peame ikka aru saama, et Looja ja Tema wägewuse juures ikka ainult ühed loomulikud elajad olemused oleme.

Nr. 20.

Mis kasu on meil uskudest ?

Ühtegi inimest ei ole, kes omal Zumalust ei tunne. Olguigi, et leidub inimesi, kes hoopiswad, et midagi muud ei ole, kui inimene sureb ja mullaks saab. Aga seda nad ikka salgada ei saa, et nendel ikka üks salajane kartus südames peitub tundmata wägewama wõimu ees. Seda wõime meie iseäranis siis tähele panna, kui niisugustel inimestel midagi kehutawat eluraskust juhtub; ehk kui haigus surmawoodi lähemale toob.

Siis aimawad nemad, et ma nõrk olemus siin ilmas olen, teda wägewam wõim kord puhub ja kõik on lõpetud.

Minu arwates ei maks uskude seletustega kindlat seisukohta wõtta, sest lugejad on sadandete waadetega. Wõib olla ei leidu ühtegi poolehoidjat waib ainult wastuwaiblejaid, aga ma tahan erapooletult keskelt läbi minna, sest ma saan selgesti aru, et suuremalt osalt kõikide inimeste iseloom lubab seda usku ja seda poliitilist parteid kõige õigemaks tunnustada, mida tema ainult usub, ja kellest aru saab, ja misjuguise poliitilise partei poole tema hoiab. Muidugi näeks tema heameelega, et kõik tema mõtteasjad oleks.

Minu arwamine on see, et maailm on tuhanded aastad kestnud, nende tuhandete aastate jooksul on kui palju uskusid ja parteisid elule kujutud. Uuemad leidused loetakse ikka esimestest paremateks. Wõib olla kestab weel maailm tuhanded aastad, kui palju uusi ja paremaid, õigemaid uskusid weel wälja uuritakse. Wõib olla, see kõige õigem usk on alles ülesse leidmatagi ?

Tarwilik on teada, mis kasu on meil uskudest ?

Ulf on lootus nägemata asjade peale.

Õigaks wõib endale ettekujutada, kuidas oleks lugu olnud meie sõjameestega, kes suure ilmasõtta läksid kaheljaks aastaks. Oleks nendel teada olnud, et sõda saab kahelja aastat kestma, küll paljud oleks meelt heitnud, aga lootus kaitses neid kõige eest. Kui meil lootust ei oleks eespool paremuse peale, mis oleks siis meie igapäewaneelu ?

Noortel, elujõulistel inimestel ei ole uskude lootustes suuremat tähtsust, sest nendel on lootuseid tulewiku kohta olemas, millega nad endid rahustawad ja rahu leiawad. Aga kui palju on neid inimesi ilmas, kes omad lootused kõigesugusest eluõnneist kaotanud on, näituseks ihulises terwises ? Kui palju on wanakesi, kellel wiimane troost ja lootus usust on

olemas? Kui palju oleks ilmas meeleheitmisi, kui mitte usulootust ja tröösti ei oleks olemas?! Kas tahavad ususalgajad nende ohastojate wiimast lootust ära võtta!? Kas võivad need julged ususalgajad kindlalt olla, et nemad wiltsataks ei jää, kellel ta rahustust ja tröösti waja oleks?

Üks wägem walitseja on olemas, olgu ta kes on.

Nr. 21.

Rahwa õlut, rikka haigus.

Kui palju sellel rahwa sõnal wäärtust on, ei wõi mitte waitides mõõda minna. Rahwa seas tuntakse suurt auukartust nende vastu, kes ainult rikkad on. Kas tõesti kõik selle rahwa auukartuse wääriski on? Mõni on oma rikkuse omandanud, kas pärandamisel, wõi selleks on mõni hea juhuse juhtunud, ilma et ta oleks oma mõistust pruukinud waewatagi, aga kui juba lord rikkas, siis ka kuulus, ja kõik tunnewad auukartust tema wastu. — Krahw Tolstoi kirjutas tihti mõnda lihtsat tarkust, mida iga lihtne kirjamees mõistab kirjutada, aga sellele lihtsale tarkusele anti sada-korda suurem wäärtus, just sellepärast, et temal oli auukartuse tundjate ringkond.

Niisuguseid rikkuse kuulsuseid armastab rahwas niisugustele kohtadele walida, kus terawat mõistust tarwis oleks.

Seda ei võtta walijad kunagi arwesse, kas kõigil rikkastel ka teraw mõistus on? Ma ei taha siin mitte tähendada, et krahw Tolstoil niisugune mõistus oli, waid tähendan teiste kohta. Kui kõigil kuulsustel nii suur tarkus oleks, kui seda krahw Tolstoil oli, siis oleks ilmas kõik korras. Muidugi kellel rikkust on, see wõib ka haridust rohkesti saada, aga ega siis tehniline haridus weel kõik ei ole.

Nr. 22.

Kellede juurest meie kõige rohkem tarkust õpime?

Kui tihti kawatsetakse plaanijid, tehakse ettekirjutusi tegemuste ja ettevõtete kohta, mida toimetawad wilunud „idealistide“ kogud. Oidakse kindlas arwamises, et see plaanitsetud kawa peab täpisealt läbi minema. Aga wale kõik. Kohapeal on igal ajal, igal tööl ja ettevõttel peened saladused sees, mida kunagi kätte ei saadakse, olgu ta wõi wiimane lihtne töö, ehk ettevõtte. Neid peensusi tunnewad ainult kohapeal aastate kaupa töötawad praktilised tegelased. Sellepärast on alati kõige kasulikumaid kunsi peensusi waja praktiliste tegelaste juurest leida.

Nr. 23.

Mitispärast walitseb joomastawate jookide joomine kõide rahwaste seas, kus weel ka mitte wilja alkohooli ei tunta?

On tähele pandud, et kõide rahwaste juures valmistatakse uimastawaid jookisid. Kui aga kuski seaduslikel teel on proowitud ärakandaa uimastawate jookide pruukimist, seda rohkem neid salajas valmistatakse ja pruugitakse.

Joomastawate jookide joomist, ehk õigimine ütelda: igatsus iseennast uimastada peame sellega üheks loomusunniks nimetama. Kui on kuski etteõdetud lõpulist ühte loomade ehk lindude seltsi, seda kahjulikkudeks tembeldatud oli, ärakandada, siis on see alati wõimata katseks jäänud. Ilka on wäljatunud, et mida rohkem neid häwitati, seda rohkem neid sai. Niisugune loomusund on ka rahwaste seas walitsemas. Mida rohkem ühte asja keelatakse, seda rohkem teda pruugitakse. Kui aga alkohol wabalt tarwitusel on, pruugitakse teda harilikult.

Nii on ka loomade ja lindude juures: Kui neid harilikult jahtide korral häwitatakse, on nende suremus ja sündimine harilik. Seda loomuliku tungi rahwa seas: — kord uimane, tundmusteta olla, et eluraskused ununeks! — ei häwita maapealt keegi.

Harilikule loomusunnilise elukäigule ei tee ühedki seaduse andjad tamme ette.

Nr. 24.

Unustab hoidja, tabab püüdja.

Sellest rahwa mõttetarkusest ei saa meie jällegi ükskõikset mõbda-minna, sest selles ülemal tähendatud mõttetarkuses peitub kuritegemuse kohta käiwad mõisted.

Snimesed, kes juba kaswatuslikult raiskuläinud, ehk on seda kurjategemist wanematekt pärimusega saanud, teewad kõige rohkem, ehk saadawad omi harjumisi korda siis, kui nendel terwis ja tahtejõud täiel kõrgusel seisab. Täie terwise ja tahtejõu kõrwal töötab ka paha harjumus täiel jõul. Aga kui terwis ja tahtejõud nõrkeb, nõrkeb ka pahade kommete tung. Loomusunniline südametunnistuse heal ärkab jälle.

Sead teod kirjutatakse liiwa peale, aga pahad teod pae sisse. Just sellepärast ongi nüüd püüdjäl parem hoidjat tabada, et inimene, kes teisele

on kurja teinud, ei pane seda ise tähelegi, kui walus teisel tema kurjate-
gemine oli, niisama wähe saab inimene teise heast teost oru. Warsti unu-
tab nad ära ehk kirjutab liiwa peale. Aga see, kellele kurja tehti, tundis
libedat walu. See walu jäi tema külge, kui pae sisse kirjutud.

Kui need nüüd mitme aasta pärast kuskil teepeal wastumine juh-
tunud tulema, siis ei ole pahategijal ühtegi meeles: „Waata, sellele tegin
ma kurja“. Aga teisel tuleb kohe meelde: „Waat' see on minu kurjategija,
tarmis kättemaksta“.

Loomusunnil südametunnistuse heal sunnib mõnda, kellel ihu terwis
nõrkemisel, ühes paha harjumise tungiga ülestunnistama omid süüfid, sest
südametunnistuse heal on hingeline asi, kui aga ainult waim wigone ei
ole nõrkemisel.

№ 25.

Saada koer wägisi metsa, ega ta lindu kodu ei too.

Wanematel näib ikka see halb komme olewat, et nad omi lapsi soo-
witawad ehk koguni sunnivad nende tahtmise wastu ükskõik mis asja ette-
wõtma, aga italg ei ole niisugustel ettewõtetel häid tagajärgi olnud :
„Maalitud lilledele ei ole lõhna“; „Wõõras käsi wõtab õnne“.

Maalitud lilled tähendaks sunnitud armastust. Wõõras käsi saatust
juhtimas tõesti ei õnnesta, uskugu kes tahab.

Teiste nõuandmistele järele walmivad ihti noored inimesed elukutsesid.

Jällegi ei lähe kunagi märki, sest igal inimesel on millegi tegewuse
peale „and“ olemas. Ande järele elukutse kohe õnnestab, ehk seal ka kui
suured takistused ees on, sest tahtmine on wõimine. Iga noor inimene
katsugu oma tahtmine iseseiswalt läbi, siis kohe teab, milles tema tulewiku
õnn saab olema. And otjib ise ennast üles, nii et inimene ise ei aimagi,
millal ta oma ande peale trehwas.

№ 26.

Toas tuiskab, saab wälja, ei ole wigagi.

Seda rahwa sõna wõime meie niimoodi mõista, et kui meie oleme
ettekujutajad inimesed, siis tuuneme suurt hirmu asjadest, mida meie kogu-
tawais wärwites ette maalitakse, aga kui nende kohutawate asjadega meil
tõsiselt tegemist on, siis ei ole wigagi.

Õdta minnes süda alati rohkem waewab, kui juba sõjas olles.

Nr. 27.

Wõõras film on nõid majas.

Wõõras inimene, kui ta esimest korda kufagile fiske astub, paneb niisuguseid wigasid tähele, mida naaber sada korda käies kuidagi tähele ei pane. Wanad rahwas nimetasiwad seda esimest teranat waadet: „nõiapill“. Tihti olla selle esimese „pilgu“ wastu wastundibust pruugitud. Ma nägin ise ühte rootslast, kes oli Gestimaal kuskil mõisas karjakaswatajaks seda wastundidust tarwitama. Tema pidas karjalauda ukse juures ühe kurja karjatiübruku allati wahis. Sellel tüdrukul oli käst, kõiki inimesi, kes esimest korda tulid karjalauta, toorelt läbisõimata, siis ei olla wõeral pahameelega waade nii teraw. Aga neid mitte sõimata, kes juba teist korda tulid.

Meie wõime seda ka iseenda käest tunda. Kui meie näituseks esimene kord netuga tuttawaks saame, niisama neiu nooremehega. Esimene kord nähtud head wõi halwad, meeldiwad wõi mitte meeldiwad omadused jääwad eluotsani meele, kui neist pärast head sõbrad ehk abielupaar sai. Teist korda kokku saades ei pane enam teisi omadusi tähele, mis esimesel kokkupuutumisel tähelepanemata jäid.

Hea teo eest saab paha palka.

Kui tahad sõbrast lahti saada, siis laena temale midagi.

Sellele wanasõnale ei maksa midagi juurde lisada, sest igauks on elus seda tunda saanud, sellepärast ka wäga kergesti arusaadaw.

Nr. 28.

Tundmata waewad.

Meie wõime wanapoiste ja wanapiigade juures kuulda awaldufi: „Ma ei saa aru isegi, mikspärast minu süda arusaamata kombel waewab“. Seda tundmata waewa peame meie jällegi loomusunniks nimetama.

Kui nüüd walitsuse wõimud peaks sündima wanakspoisiks ehk wanakspiigaks jääma, siis oleks kindel märatsemine lahti. Siis ei oleks ühtegi wanapoissi olemas, kõik astuksid abielusse, kui weel keeluseaduseni paari nädali aega oleks. Siin wõib olla tahaks mõni wastuwaisda, et Prantsusmaal on korda läinud wastu loomusundi oma tahtmise järele sündimise arwu wähenemada. Wõib aga olla, et see wähenemine on üks loomusunnil harilik rahwa tõdunemine, millele kahjulik kultuura on aluse pannud, Walitus pole ju Prantsusmaal sündimiste wähenemise päewakäskusid wälja annud.

Kui aga walitus peaks Prantsusmaal keeluseadused wälja kuulutama kes teab siis, kuidas rahwa kahanemisega lugu olekski?

teradest ühtigi saaks, vaid neist fiduratest teradest peab jätkuma omale ja jahuks tehtud jämedate terade asemele uusi jämedaid terasid.

N° 30.

Misjuguise iseloomuga saab elust kõige paremine läbi?

Selle küsimusega on paljud peafid murtud, aga ikka on see küsimus alati lahiks jäänud, sest iga elukutse ala nõuab omakohtast iseloomu. Elukutse järele püütakse tihti iseloomu moonutada, aga see ei taha kunagi õnnestada, sest mida loomuses olemas on, see ilmutab ennast väga tihti unustamise kordadel.

Kõige parem on inimestel elukutset pidada, kui nad on trehwanud iseloomu kohaselt elukutse peale. Aga kes mitte ei ole trehwanud, need kannatawad ise raskuseid ja ka piinawad teisi, kelledega tuleb kokku puutumisi.

Sellepärast on väga soovitatav, et igaüks lastewanem katsuks wõimalikult omadele lastele iseloomu kohaseid elukutseid walida. Kui aga ei ole paljudel eluteele astumise kordadel juhtijaid, siis mindagu ikka nende juurde nõuu küsima, kes on omi lapsi eluteele juhtinud. Aga ikka mindagu küsima nende käest, kellel ei tule ette küsijat omakasuks pruufida. Omakasu ja kadewus pimestawad ka kõige targemad ja heasüdamliked inimesed ära.

Inimene saab muidugi targaks isegi eluraskuste läbi, aga kas seda ahastust ja wiletsust on hädasti waja?

Paljud jäewad wiletsatets ja wäetideks eluraskuste all, enne kui nad elutarkadeks saawad.

On ju häid raamatuid olemas, kust wõiks head juhatusi saada, aga wõi siis inimene sellest põhjalikult aru saab, mida tema mitte ise ei ole läbielanud.

Rüüd asume meie selle küsimuse juurde: „Misjuguise iseloomuga wõib kõigis elukutsetes wähemalt rahuloldawalt läbi saada?“

On leitud ja ühtlasi ka tähele pandud, et „alandlik-lahke“ iseloom kõige rohkem poolehoidjaid wõidab. Alandlik-lahke iseloom lööb ka kõigis elukutsetes kõige paremine läbi, sest selle nimetuse alla käiwal iseloomul on kõige wähem wihamehi.

Õõbraid ja austajaid leiab ka selle iseloomuga inimene sellepärast rohkem, et inimesed kõid suuremalt jaolt on: kurjad, enesearmastajad, omakasupüüdjad, kelmid, petjad, toored, uhked ja auahned. Nad teewad nendeomadustega üksteisele väga palju walu. Nad kõid on suuremalt osalt libedad, walusaid haawu täis, mida nad üksteisele lõõnud. Muidugi

ei tahaks nad sugugi, et teistel inimestel niisugused mõõgad käes oleks, vaid tahavad üsfinda mõõgaga wehkelda, aga kui wastu lööakse, siis on wäga walus.

Kui nüüd alandlik-lahke iseloomuga inimene ennast alandab ja wäga lahke on selle inimese wastu, kes walusaid haawu täis, siis naerab ta kofe wastu, ehk küll weibi kihwtifelt, aga warstigi wõib temaga kaunis õiglast arwet õiendada, kui seal juures ifka hästi ettewaatlik olla.

№ 31.

Mis asjale see kõik wõib hea olla?

Kui tihti tarwitatakse seda lauset rahwa seas! Ega siis rahwas ka muidu teda tarwita, kui temal tähendust ei ole. Kui tihti meie omast elukäigust näeme, et just mida rohkem taheti meile kurja walmistada, see kõik oli õnnele teed walmistuseks. Saatuse käiku ei taha keegi uskuda, sellepärast ei maksa ka sellest rohkem kirjutada, et mitte wäljanaermise alla langeda.

Inimesed, kellel halwasti läheb, ei taha millegistki enam kuulda.

Inimesed, kellel aga hästi läheb, usuvad kindlasti, et igamees on oma õnne sepp. Kui juba kellegil hästi on läinud, need on wäga ülbed ja tunnawad endid wäga iseseiswad olema, kelledele tühi töö ja waimunärimine on weel juhatust anda.

Nr. 32.

Miks tuleb tundeliste, kunstiannetega inimeste juures kõige wähem abielusje astumisi ette.

Juba sadandate aastate jooksul on kindlaks tehtud statistikate abil kõigis maailma jagudes, et tundeliste kunstiannetega inimeste juures tuleb kõigest kaks protsenti abielusje astumisi ette. Kuidas seda seletada?

Reaalne rahwas tunnistab kõiki kunstiannetega inimesi „fergemeelseteks“. Seda küll salgada ei saa, sest „kunstianne“ awaldab ennast inimeses tormiliselt, millepärast see inimene näitab fergemeelne wälja. Asjalugu ei olegi nii paha, kui reaalne ilm arwab, sest on juhtumisi olnud, kus kõige õnnelikumad paarid on nendest saanud, kus astusiwad mõlemist poolt tundelised, terawmeelsed inimesed abielusje. Tundeliste, terawmeelsete abielu peab tõega tunnistama: Tuliseks, kõikumata lestawaks. Õsiteks seowad neid wägewad tundmused, teijeks ei saa nende, kui terawmeelsete inimeste juures arusaamatusi ette tulla, kõik küsimused leiawad õiglast lahendust. Kolmandaks peitub nendes „südame haridus“, olgugi, et nad on sunnitud reaalse ilmaga kaasa kõndima.

Terawmeelsed ja nürimeelsed inimesed ei sünni üialgi kokku. Kui seda on aga ette juhtunud, siis ei ela nad mitte hästi.

Wäga haruldane juhus, kus terawmeelsed paari saavad. Moorest põlwest peale on terawmeelsedel kokkupuutumisi nürimeelsetega, kes sünnitavad: segaduseid, tülisid ja õnnetuid armu-romaanisid. Niisugused jandid kohutavad terawmeelseid inimesi niikaugele ära, et nad ei astugi abielusse. Kellel aga see teistel põhjustel ette tuleb, need ei saa ka ühtigi rahu maitsta, waid arusaamatus teeb tüli iga tund.

Seda üfsilbuse põhjust wõiwad tõendada mees- ja nais- kunstnikkute päewaraamatud.

№ 33.

Reda tabawad elutormid kõige ehiteks.

Meie kõikide surelikkude püüd on kõrgemale tõusta, j. o. oma nime kuulsuses kuulda lasta; oma isikus auukartust teiste vastu äratada; ainelises seisukorras teistest kõrgemal olla. Kui seda igatsetud kõrgust osaltki on kätte saadud, siis ei ole veel rahuldust leitud, sest südamel soowid et rahuldu kunagi.

Kui meie nende inimeste peale kõrwalt waatame, kes on kättesaanud neid kõrgusi, mida meil weel ei ole, ja mida meie kõigest hingest igatseme, siis arwame meie kindlasti: nendel peaks küllalt hea olema. Oles õnne, et mina ka kord seda kätte saaks, mis nendel juba käes ongi.

Ei maha meil weel nii raskeid ohkeid kuuldawale tulla lasta, sest tihti on nemad meist madalamal olijatest õnnetumad.

Astume loodusesse, waatame, kuidas on lugu puude ja taimestega, kes omi latwakesi kõrges hoiawad. Täna, kus tormidest waihus, kannawad nad omi latwakesi uhkelt kõrges. Kas wõib sellepeale kindel olla, et homme mitte kohutaw torm ei tõuse, mis wõtab kõige pealt neid kõrgema latwalisi taimelisi halastamata kõigutada, ja neid ennem õitest tühjaks waristada, kui neid, mis teiste warjus on? „Teie kõrgema latwalised looduse taimelised kas on teil kordagi juhust olnud oma õitsemise aega täis saada! Niisugune lugu on ka inimeste juures olemas. Kas ei pöördu üleüldisuse tähelepanek nende peale rohkem, kes kõrgemal teistest kuulsuses ja ainelisest küljest! Mitte wähem ei ole inimeste elus woolusid ja põrutusi, kui aastast tormiseid ilmasid. Kas ei wõitle elutormidega rohkem see inimene, kes on walitsustele ja rahwale tähelepanew?

N° 34.

Astu teele ühes weetilgaga.

See wanafõna on armeenlaste juures laialt tarwitusel. Kui meie aga armeenlaste elu lähemalt tähele paneme, siis näeme, et nad ka sedamoodi elawadki. Waatame Armeenia noorimehi, kes ülikooli lähewad, nendel ei ole sõidurahagi niipalju, et wõiksid ülikoolini sõita, waid ta astub jalgsti raudteed mööda ülikooli poole.

Üks kindel mõte peitub ainult nende peas, et tarwis ülikooli saada, jaagu kuidas saab. Ja waadake imet — tema ometi otsis linnas rahata tee üles, kust laudu ülikooli peasis, ja ka wiimase lõpetas, ilma et keegi aru oleks saanud, kuidas see tal wõimalik oli.

Kas ei oleks mitte wäga tarwilik ka meil weetilga järele teele minna? Kui meie näeme endi ees wõimata kõrge müüri seiswat, kust otse läbiminna täiesti wõimata, siis ei malfa weel mitte meelt heita, waid astu weetilga järele, waata kust ta prauekst leiab, kuhu walgub. Wanafõna ütleb: „Zgal kaljul on omad liitused“. Nii on ka lugu kõigis meie elu küsimustes. Ühtegi wõimatat asja ei ole maapeal, kõigist hädadest on peafetee olemas, waja ainult weetilga kombel prauekst otsida. Aga kui meie mitte weetilga kombel praueksi ei otsi, siis ei saa meie alati mõeldud eesmärgile.

N° 35.

Mis tähendab: usaldus, ausõna ja lubadus.

See on wist kõigil päewaselge, et lubadusi, ausõnu ja usaldusi täidetakse sadame hulgast kõigest 15%, kui ka selleks täitmiseks ei sunni wast mõni omakajuline jissetulek.

Siin ei saa mitte rehkendada sellega, et kõigil puudub ausameelsus omade heategijate wastu, waid lihtne loomulik nähtus, wäikestest ninawingudest ehk haawamistest rohkem meelepaha tundma, kui mõnest suurest pahast teost enda wastu. See on juba loomulik looduse saladus, et kui meie kellegiga toorelt sõnawahetuses oleme, siis kannatab toorete sõnade saaja kõik need paljud haawawad sõnad, kui ühte ainult sõna wälja. Ka unustab peagi kõik, mis pahas meeles oli kuulnud, sest tema waim oli lahiline wastuwõtmiseks, ühtlasi ka wäljalaskmiseks.

Kui aga kõige parema meelesolu juures saab üks haawaw sõna kuulnud, kui mitte see kõik suureks wihaks ei puhke, waid saab uuesti kinnikaetud pealetulewa lahkusega, siis jääb see haawaw sõna kauaks wangiau hingesse huluma. 50 prots. mittetäitmisi tuleb wäikeste haawamiste pärast,

15 protf. juurte haavamiste pärast, 20 protf. otsekoheste mitte ausameel-
juste, ehk lohakuste ja hoolimatuste pärast.

15 protf. täitmisi tuleb ette, kas ausameelsusel ehk omakasulistel
põhjustel.

Kes neid protsentide mitte ei taha tähele panna, need võivad kahju
usalduste ja ausõnade läbi palju saada.

№ 36.

Kuidas sellest arusaada: „Wagane wesi, mudane põhi“.

Nii väga laialt on see arwamine maad võtnud, et tasased, waike
iseloomuga inimesed kõige halwemad, hõelad ja salalikud on. Wist muidugi
sellepärast, et wagase iseloomuga inimesed lasewad endid teiste jalgade alla
tallata? See on juba kindlam kui kindel, et rahwas neid põlgab ja ala-
tuks peab, kes nende jalgealused, aga kes uuesti wõimsamad, nende
wastu tunnawad nad aukartusi.

Agas kellelki tõesti tarwisik on waike, õiglase iseloom, need pöö-
raku tähelepanemist näoilme peale. Nägu on inimesel see tõsine peegel, kust
wõib kahtlemata äralugeda: iseloomud, haigused, oskused ja ka tulewiku
aimdusi.

Just kõike, mida kuri, kawal, kade üleüldsus otjustab, ei wõi mitte
igakord uskuda.

Misugugi kunstnikka, kes oma näoilmet mõistawad saladuses hoida,
et kunagi unustust ette ei tuleks, on väga harwa leida, kellede pärast ka
ei maksa kartuses olla, et waikest tormiks nimetada wõiks.

№ 37.

Miks jätawad meid sõbrad kehwise korral maha.

See nähtus on nii väga igapäewane, et sellel aukartuse tundjaid
wäga palju, kellel seda warapoolist ikka on, aga kui juba lõppemisel kõik
on, siis löwawad sõbrad ka omad küüned sisse, et lõpp ruttem tuleks.
Kui juba kõik lõpetus läbi, siis hirwitatakse pealegi.

Seda ei saa mitte loomulikuks nähtuseks pidada, sest on olemas üks
rahwas „juudid“, kes mitte omade sõbradega nii ei tee. Seda peame
paratamata loomulikuks nähtuseks nimetama, mis aastatuhandete jooksul
on kõikide rahwaste seas kõrwaldamata loomuliku käiguna püsinud.

Seda mõttet tuleb otsekoheselt teel harjutud rööwimise kombeks pidada,
mida rebaselikku nägudega toime pannakse.

Selle vastu ei saa juba keski waielda, et igal surelikul inimesel on
sõbrate järel igatsus. Kuidas wõiks siis olla ühes loomuliku sõbrade

igatsusega loomulik sõbrade rõõvimise tunne? Sõbruse igatsus on juba üks vägevamatest tunnetest inimeste juures, mida tunnistab tõendusena see nähtus, et kõigite raiskuläinud inimesed oma sõbradele raudselt truuks jäävad, kui mitte jällegi mammon äraantjaks ei saa. Näha on, et see eluhõlbuse igatsus nii tugewaks võib juurtuda, et selle vägevama, salajase igatsuse sõbrade järele kinni kattab.

Kui kangele ka võiks inimsugu omis arenemistes minna, küll kõigikülgelt, kuid ikka on ainult teatud piir ette määratud, kust ikkagi üle ei saa.

Kui juba see viimane sõruse ja juguluse tunne inimeste juures kaob, siis võib oodata, et kõik maailm kiiskjateks loomadeks muutub.

№ 38.

Raks kõwa kivi ei tee ialgi jahu.

Seda rahva tarkust peame meie inimestele määrama, kes kõigis omis olemistes kangekaelsed. Mõnigi mõtleb oma wiha sellega kustutada, et püüab jonn ajada, sellega lootes teiste iseloomude üle võitule peaseda. Raske on see eesmärgile peasemise katse. Igal inimesel elab oma „mina“ sees. Olgugi, et ta kuigi palju saab wapustud wastase ettevõtest, kuid see sisemine „mina“ ei luba ikkagi ennast alandada. Ka kõige pehmema iseloomuga inimese sees elab ikka üks „mina“. Tõesti, teie kangekaelsed inimesed! Saagem kord aru sellest rahwatarfusest, et kaks kanget ei lepi ialgi kokku. Üks teist kangelasteist andke kord järele, küll siis teine ka wiimaks järele annab.

See oleks juba lahkem väljawaadegi ommeti, kui mõni teostus saab täideminema kangete iseloomude mõlemipoolsetest järelandmistest.

Miks tahab tõesti rahwas nii elada, et ta mitte ühesiki oma õiglasest ja ka mitte õiglasest arwamisest ei taha taganeda? Kui üks arusaamatu kange on, miks ei taha teine siis esimesest targem olla? Ma usun kindlasti, et keski ei ole omas kangekaelsuses mitte nii arusaamatu, waid tühi jonn saab peetud. Kui nüüd teine ikka järele annab, siis võib juba teine ennast järelandmisele meelitada. Wiimaks tehakse ikka kirik test küla.

№ 39.

Mida on weelgi tähele pandud.

Kes kuskile asudes ehk kodust äramiines midagi rikkub, sellel ei lähe mitte korda. — Ürgem olgem mitte wääruslikud.

40.

Kes tahab midagi läbiwiia, see ärgu lasku meeoleu iial langeda.

41.

Ärge uskuge endid ilma õpetuse hooleks. Ilm õpetab ainult hoopidega. Ilmast õpetust minna otsima, tähendaks niisamuti, kui wihma käest minna räästa alla, kust rohkem kaela satab.

42.

Sonn on Jumalast loodud. Jumal on tuule ka loonud, kes kergelehed allatuult edasi kannab.

43.

Koera keeles sada salwi, kassi keel on kihwtine. Mõlemad elawad igas majas.

44.

Armsaks jääb igale ühele ainult see paik, kus hea elada on.

45.

Kes tarka meest meheks peab, ehk liiski kalaks nimetab.

46.

Mida tähendab siis kõige piinlikum kokkuhoidmine ja kassinaste elamine, kui sisetulekut ühtigi ei ole?

47.

Siinud omade sulgedega ei lenda mitte kõrgemal, kui nendele määratud loomulik lendamise kõrgus. — Suurde liimitud wõraste sulgedega wõib küll lind kõrgemal lennata, aga eks süleb pudenedaw liimist lahti?

48.

Seamees alati lubab, aga narmees alati lubadust peab.

49.

Kui sõidab oma hobusega, siis olgu oma piits. Kui aga sõidab wõõra hobusega, siis peab ka hobuse peremehe käest piitsa wõtma.

50.

Kadaka puul on wähe tarwitust, ainult ristideks haudade peale.

51.

Naiete töö, ehk kasji söömine.

52.

Siga armastab alati rohkem sügeldamist, kui teised loomad.

53.

Trummi ja klarneti healed kuuluvad muusika koorist kõige rohkem kuulajale kõrvu.

54.

Ani ja siga on kõige rasvjemad koduloomade hulgas.

55.

Neid linnufeltsijid ikka kiidetakse, kes kenasti laulavad.

56.

Kivi puu põleb tules ruttu läbi.

57.

Kõige selgemad ja sirgemad võsud kasvavad wana kammu ümber, aga pärast muutub rääks, kust mitte ühtegi õiget puud wälja ei kaswa. See võsufene, kes aga üksikult raawistuna tormide käes kasvab, kui teda mitte enneaegu puruks ei tallatakse, kasvab suureks sirgeks puuks.

58.

Lamp ei põle õlita, ei kõnele kõnemes teaduseta.

59.

Parem weereda warata, kui arana ohata.

60.

Õtjija leiab, aga kartja kaotab igawesti ära.

61.

Mis meelel hea, see keelel ka.

62.

Ürgem jookskem mitte kobina peale, sest kobin kostab tühjadest riistadest kaugemale, kui täiedest riistadest.

63.

Mida ahnem eit, seda laiem kleit.

64.

Kus sõgedust, seal sigadust.

65.

Sandile antakse saja aasta jooksul niipalju andi, kui ülemeelsusepeale ühe õhtuga.

66.

Peimetel meestel ei ole iialgi omapärast naesi.

67.

Maene mehele pristaw, tüttar lordniit, poeg ei puutu asjasse.

68.

Pere on ikka pere, kui poegil pole naesi.

69.

Mida naestel näos, seda meestel peos.

70.

Kus naeste pere, seal palju kära.

71.

Mae3te tarkus toob tulu, kuid alguses nõuab palju kulu, sest naesed unistavad wõimatumatest asjadest, millebel salajased nägemata talistused tulewad suurte kuludega kõrwalbada.

72.

Kes teisi neab, see isegi asjast teab.

73.

Mida endal weaks, seda heameelega teiste juures näeks.

74.

Warajaste lillede lõhn on lõhn.

75.

Mida õnnelikud ei ütle, seda õnnetumad isegi wiimaks arusaamad.

76.

Kurba ennem, kui kiidab, siis on kademate meel fergem.

77.

Anil on raske sea juures pead otjida.

78.

Wanal poisil wälimus, ka ongi kõik ja puha.

79.

Mis tühja naeste süda, kui ainult see tuba.

80.

Kes oma naest kiidab, see ruttu ennast laitku.

81.

Kus elus palju wara, seal surres palju kära.

82.

Pool põrgut pärijate peres.

83.

Mis hilja, see ammu.

84.

Headus, on asjadel peadus.

85.

Millega lugu lõpeb, seda mõõda õpib.

86.

Kes tahab naest wõtta, see mingi ennem kooli, kus õpib kannatama.

87.

Kus naese waewasti wara, siis ilm kõik täis on kära.

88.

Seal naestel mamma poole sõitu, kus mehed püüdwad wõitu.

89.

Kus elab koos kakskümmend meest, ei ela koos kaks-kolmgi naest.

90.

Küll wilets meeste omandus, kui weetud naeste kamaandust.

91.

Sõlmitud kõis ei wea koormat koju.

92.

Kõik jõurattad murduwad, kui neid järsku paigale jätta, ehk käima panna.

93.

Hoia ennaft higistamaft, päraft tuleb kangeftus.

94.

Walgele riidele tulewad mustad plekid kergesti külge.

95.

Kui juba hädaft sunnitakse, siis waft asjole asutakse.

96.

Tühine, ükskõikne ekfißamm wõib terve eluõnne teadmata mille eeft ohwerdada.

97.

Nõdradest nõdremad lähewad iseeneft huffa.

98.

Kui meel on hea, siis keelt waft pea, sest kadewate weel selleft mi-
dagi teab.

99.

Kangust wõib ainult kõrtõis tarwitada.

Lõpufõna.

Selle ühekjalõmne ühekja mõttesalmiga ei ole weel kõif elutarkus
koos, ainult üks wäikene osakene. Kõige targemaks elus ei ole keski saanud.
Et raamat mitte wäga kallis ei tuleks, siis oleks ka hea kui meie osakesegi
elutarkuseft kätte wõimaldame. Suure ja kalli raamatuna ei oleks kõigil
tahtmift osta.

A-6050